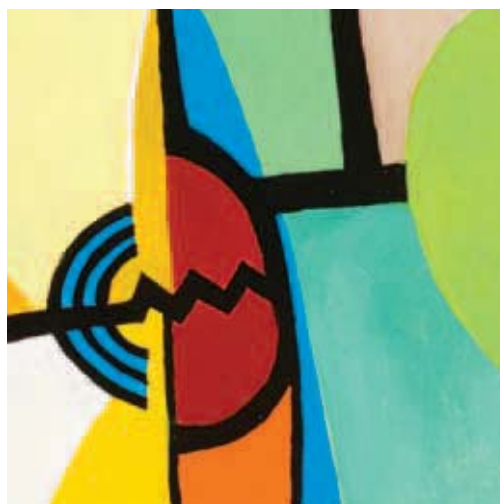

2008/2

part

KUNSTNIEUWS VAN MENSEN MET EEN HANDICAP

Visie op **...Dat alles op zijn plaats valt...**

Er gebeurt meer **Dans, toneel en een 'Sprooktocht'**

Reizen in het hoofd; Op reis met de kunstenaars van Special Arts

Inhoud

Visie op Kennismaking met Klaaske de Vos	3
Nieuwe huisstijl Special Arts	5
Expositie Van Gogh en Co, een retourtje Laren!	6
Op ontdekkingreis met de selectiecommissie	8
Huizen als taarten, vliegende tangram en gestapelde dozen	10
Reizen in het hoofd; Op reis met de kunstenaars van Special Arts	13
Agenda	17
Verschenen Sprookjes bestaan	18
Expositie Verbeeld Geloof	19
Je bent mooi zoals je bent	20
Nieuw in de Special Arts collectie Marek Zamaro	21
Outsider Art House Open	22
Dans, toneel en een 'Sprooktocht'	24
Column ...want verdriet gaat voor!	26
Expositie GrasGasten te gast op een opvallend jubileum	27

Cover:
Marek Zamaro, M2, 2007,
acryl, 65 x 50 cm
Foto: Gerard van Rossum

Redactioneel

Reizen

- *op reis zijn* [reisde, heeft en is gereisd]

reis

- *het ver van huis gaan;*
lange route, tocht: een reis aanvaarden, ondernemen, maken, onderbreken, volbrengen; een goede, behouden reis toewensen; een verzorgde reis bespreken, boeken; de bagage, de koffers pakken om op reis te gaan; op, tijdens de reis, *onderweg*

Bovenstaand vermeldt het woordenboek als de betekenis van het thema van deze (p)art. In dit nummer gaan we namelijk met de (p)art correspondenten op reis.

Een uitje naar dé expositie van het moment in Singer Laren. Met de selectiecommissie op werkbezoek in Gouda. Een verzorgde

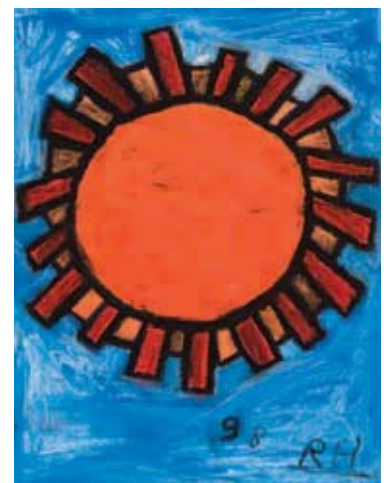
fantasierijke vakantie reis naar België. Op excursie naar een echte architect en met de band 'Wimpie en de Domino's' op tournee. Maar ook een boeiende trektocht van plaats naar plaats aan de hand van kunstwerken uit de collectie van Special Arts. U zult ervaren: 'wie (verre) reizen doet, kan veel verhalen'.

Geen (p)art zonder de vaste rubriek Visie Op, waarin we nader kennismaken met Klaaske de Vos, directeur van Special Arts. Een directeur met visie en bruisend van plannen en initiatieven. Daarover uitgebreidere informatie in het hart van het blad, waar u de eerste Special Arts Nieuwsbrief aantreft.

Roel Heijmans, Hartje Zomer 2,
1998, oliepastel, 65 x 50 cm

Al met al heel veel te lezen en te genieten!
Vanaf deze plek wens ik u een mooie zomer op uw eigen bestemming - ver weg of dichtbij - met veel leesplezier!

Tine Veldhuizen

Klaaske de Vos is de nieuwe directeur van Special Arts. Op 1 maart van dit jaar is zij begonnen. De redactie van (p)art vindt dat ze zich in het eerstvolgend nummer zou moeten profileren in het kader van 'Visie op' en de 'Tien vragen'. Of Klaaske zo vriendelijk wil zijn en of ik zo vriendelijk wil zijn...

Allicht.

We maken een afspraak en begin mei ontmoeten we elkaar. Het is prachtig lenteweer en we eten een broodje op het terras van Rhijnauwen, vlakbij Amelisweerd, in de buurt van Bunnik en Utrecht.

Visie Op

...Dat alles op zijn plaats valt...

Kennismaking met Klaaske de Vos

Achtergrond

Het Utrechtse is voor Klaaske vertrouwd terrein. Ze is opgegroeid in Zeist ('een aangename omgeving om als kind groot te worden'), studeerde kunstgeschiedenis in Utrecht en is op dat gebied docent geweest in Zeist, Bilthoven en Soest. Ze heeft ruime ervaring in de sfeer van kunstonderwijs op hogescholen, als docent en ook als manager. Ze is ook werkzaam geweest als verpleegkundige. Haar motivatie daarvoor lag niet zozeer in de zorg, maar veeleer in het sociale. "De aandacht voor het sociale zit in mij als persoon," zegt ze, "die is ook ontwikkeld doordat ik een broer heb die gehandicapt is." Ze denkt dat twee lijnen - de kunst en het sociale - haar loopbaan tot nu toe hebben bepaald. "Die twee lijnen kwamen bij elkaar toen ik door toeval betrokken raakte bij een tentoonstelling van kunstzinnig werk van mensen met een psychiatrische achtergrond."

Binnen Very Special Arts Nederland is ze al jaren actief als lid van de selectiecommissie en als correspondent van (p)art. En nu is ze dan directeur geworden van Special Arts, de nieuwe organisatie waarin VSAN, Art as Well/Een hele Kunst en K4 samen zijn gegaan. Ze is blij met die functie. Het geeft haar alle mogelijkheden om verder te werken langs de twee lijnen, kunst en het sociale.

En, denk ik, misschien past het ook wel in de omschrijving die Klaaske bij de 'Tien vragen' geeft van geluk: 'dat alles op zijn plaats valt...'

Kunst en handicap

Klaaske heeft sinds 2001 regelmatig bijdragen geleverd aan (p)art, waarin ze een beschouwing geeft van het werk van een kunstenaar met een beperking. Het is me opgevallen dat ze in die artikelen veelal gewetensvol probeert aan te geven wat de aard is van het werk en met welk handschrift, welke vorm en welk kleurgebruik het is gemaakt.

"Ik heb een opleiding als kunsthistoricus. Vanuit die achtergrond zoek ik naar ingangen om werkstukken, waarmee ik in contact kom, zo goed mogelijk te analyseren. Wat zie ik..., wat raakt me..., wat maakt het spannend.... Ik probeer mijn indrukken zo goed mogelijk weer te geven in mijn beschouwing. Daar komt bij, dat ik ook geïnteresseerd ben in de keuzes van de maker. Daar wat van te weten, kan het werk interessanter maken. Welke motieven spelen bij de kunstenaar, wat is zijn geschiedenis en wat zijn zijn ervaringen.... Maar dit laatste, het praten met de kunstenaar over motieven en achtergronden, is moeilijk als het gaat om mensen met een verstandelijke beperking. Daarom kan het zijn dat er in mijn artikelen in (p)art, wat dit betreft, sprake is van een zekere compensatie."

Klaaske heeft gemerkt dat het een lastig punt is om kritisch te zijn over het werk van kunstenaars met een beperking. "Er kan sprake zijn van matig werk, dat mag je niet zo noemen, maar

die beoordeling ervaar ik soms wel.” Diezelfde constatering heeft Koert Dekker onlangs gemaakt in zijn boek ‘Geraakt’ over de geschiedenis van twintig jaar theater Maatwerk in Rotterdam.

“Geraakt mag je worden,” vindt Klaaske, “maar dan door het werk, niet doordat iemand met een handicap het heeft gemaakt.”

Daarnaast is Klaaske bij het bespreken van kunst van gehandicapten bevreesd om kritisch te zijn, uit compassie met de persoon van de maker. Dat zijn ongetwijfeld ook elementen waar anderen in de wereld waarmee Special Arts doende is, mee te maken hebben. Ook zij zoeken naar een juiste balans tussen stimuleren en waarderen van beeldende vaardigheden, en aan de andere kant het hoog houden van de lat wat betreft artistieke kwalificaties. Voor Klaaske is het een uitdaging om de discussie over de criteria waarmee het werk van mensen met een handicap wordt beoordeeld, kritisch onder de loep te nemen. Kan het begrip kunst wel van toepassing zijn op het werk van mensen met een beperking?

Uitdagend of niet, Klaaske vindt dat het niet nodig is al te ingetogen te zijn bij de discussie over deze en dergelijke thema’s. Levendigheid

kan geen kwaad, discussie is prima, als er maar geargumenteerd wordt.

Outsider art

Ik vraag hoe ze aankijkt tegen het gebruik van de aanduiding ‘outsider art’?

“Het is een begrip waarover hele discussies kunnen worden gevoerd, maar ik denk dat het - ook in internationale zin - richting en koers geeft,” zegt ze. “In wezen gaat het bij outsider art om mensen die geen formele opleiding hebben gehad, maar die het niet kunnen laten zich in beeldende vorm te uiten. Ze zijn gefascineerd, door hun verleden, door bepaalde motieven, door bepaalde thema’s, en geven daar uiting aan in individuele vormen van expressie.”

Gefascineerd zijn is een belangrijk thema?

Klaaske: “Juist doordat deze kunstenaars hun fascinatie volgen, doordat ze zich niets aantrekken van trends, van modeverschijnselen of stijlontwikkeling, maken ze boeiend en spannend werk. En wij als beschouwers zijn getroffen, door die fascinatie, ook al kunnen we die niet begrijpen. En dat niet-begrijpen maakt het misschien nog boeiender.”

De tien vragen

aan Klaaske de Vos

Wie is uw favoriete kunstenaar?

Mijn favorieten zijn werken op het gebied van expressieve kunst.

Wat is uw favoriete kunstwerk?

De meisjesportretten van Rineke Dijkstra.

Koopt u zelf kunst?

Af en toe.

Wat is het laatste kunstwerk dat u heeft gekocht?

Een bronzen beeldje voor in de tuin.

Moet kunst bij het behang passen?

Het moet in de ruimte passen.

Wat vindt u van de bedragen die voor kunst betaald worden?

Absurd. Tulpenhandel.

Van welk meubeldesign houdt u?

Strak en modern.

Wat is uw favoriete bouwwerk?

Strak en modern zoals Rietveld, maar met een menselijke maat.

Wat was uw meest indrukwekkende gebeurtenis?

Geboorte en dood in de privé-sfeer.

Wat is voor u geluk?

De stilstand die je kunt ervaren in de natuur, dat alles op zijn plaats valt.

Wat is de positie van Special Arts daarin? "Special Arts heeft globaal gesproken twee aandachtsgebieden. De eerste is promoten dat mensen met een handicap met kunst bezig kunnen zijn. Ook al is het recreatief, dan nog moet er goede begeleiding zijn. En voor de echte talenten moeten er mogelijkheden zijn om te professionaliseren. Special Arts moet op dit aandachtsgebied fungeren als een spin in het web en promoten dat deze activiteiten in een goede structuur en met goede voorwaarden plaatsvinden.

Het tweede aandachtsgebied is het promoten van outsider kunst, gemaakt door mensen met een beperking. Dat gebeurt door middel van de kunstuitlen en tentoonstellingen. Dat werk wordt dus geselecteerd volgens de criteria van outsider art. In principe kan dit betekenen dat het werk van mensen met een fysieke handicap voor zover dat in de traditie van de reguliere kunst staat, niet door Special Arts wordt gepromoot." Dit is Klaaske's mission statement. In lijn met het meerjarenbeleid van Special Arts, maar kunstinhoudelijk wat meer ingevuld.

Samenwerking

Samenwerking is een belangrijk uitgangspunt in het meerjarenbeleid van Special Arts. Eén van de eerste projecten waaraan Klaaske als directeur van Special Arts inmiddels heeft gewerkt is getiteld 'Kunst Inclusief'. Het onderzoekt werkwijzen om mensen met een handicap te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun creatieve talenten als kunstenaar in de samenleving. De partners in het project zijn de Hogeschool Utrecht, de Hogeschool Arnhem en Nijmegen, centra voor kunsteducatie in Den Haag, Amersfoort, Utrecht en Nijmegen, de ateliers Matisse en Jans Pakhuys en Special Arts.

Ik vind dat de nieuwe directeur hiermee een mooi visitekaartje afgeeft.

*Henk van Es
bestuurslid Special Arts*

Stichting Special Arts Nederland

Nieuwe huisstijl Special Arts

Special Arts, de nieuwe organisatie waarin VSAN, Art as Well/Een hele Kunst en K4 samen zijn gegaan, heeft nu ook een eigen gezicht. Een krachtig logo met in het rood 'special', het kernwoord dat in de projecten en activiteiten van Special Arts centraal zal staan.

Jacqueline Heijmerink, ontwerper van de huisstijl: "Ontwerpen is een groeiproces, zoekend naar dat wat bij de activiteiten van de opdrachtgever past. Met een huisstijl wordt in feite de opdrachtgever een jas aangemeten, waarin hij zich een flink aantal jaren kan vertonen en waarin hij zich prettig voelt. Het resultaat bij Special Arts is een stevig logo, waarbij het logo tegelijk de naam is en andersom. Geen extra elementen, juist niet. De extra elementen worden gevormd door de kunstwerken en andere activiteiten. Als speels accent heb ik aan het briefpapier de woordenboekomschrijving van Special Arts meegegeven. *Special speciaal; bijzonder Art kunst; vaardigheid. Juist dat waar de stichting voor staat!*"

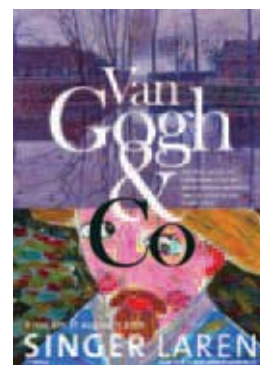
Rineke Dijkstra, Kolobrzeg,
Poland, July 26, 1992
(collectie Stedelijk Museum
Amsterdam)

Expositie

Van Gogh en Co, een retourtje Laren!

Met de schoolbus rijd ik keurig 80 op de polderweg op weg naar het Singer Museum in Laren. Naast me zit Matt, achterin nog een zevental medeleerlingen van hem. Allemaal nieuwsgierig naar dat, wat het mooiste museum van Nederland nu weer voor prachtigs zal laten zien. Matt is in de stemming en vertelt mij op onnavolgbare wijze het levensverhaal van Rembrandt. Waarom de man zo arm is gestorven, weet Matt mij kort en bondig uit te leggen: "Hij was goed in uitgeven maar hij was niet goed in sparen!" Zo helder als glas!

Linksonder:

Monique van Deventer (1972),

De Dam (naar George Breitner)

Foto: via Singer Laren

Rechtsonder:

George Breitner (1857-1923),

De Dam, 1891

Collectie Singer Laren

Foto: via Singer Laren

We worden in het Singer bijzonder hartelijk ontvangen en men informeert belangstellend naar ons schoolatelier en of onze schilderijen ook op een website staan, dan kunnen ze even kijken.

Beeldecho's

De tentoonstelling is even fascinerend als ontwapenend. De kunstenaars van het inmiddels vermaarde Jans Pakhuys in Amersfoort hebben zich laten inspireren door een aantal schilderijen uit de eigen collectie van het Singer. Terug in hun atelier zijn ze, geïnspireerd door dat

bezoek, aan de 'kwast' gegaan en ontstond er een veelvoud aan boeiende en verrassend aantrekkelijke kunstwerken in even zo veel formaten. Zes zalen hangen vol met het originele werk van onder meer Toorop, Gestel en Van Gogh, omringd door de daardoor geïnspireerde werken van de Amersfoortse kunstenaars. Matt en zijn mede ateliergenoten weten feilloos de goede verbindingen te leggen tussen de originelen en de vele, vaak kleurige, 'beeldecho's'. Opmerkelijk voor mij is de ondubbelzinnige herkenbaarheid van de verschillende 'handschriften' van de kunstenaars van Jans Pakhuys.

Geerte herkent haar eigen schilderij in een schilderij van Jan Toorop. Een aantal van haar medeleerlingen bevestigt dat volmondig! Geerte lacht verlegen maar ook wel een beetje trots.

Boven:
Diana van Hazel (1988), Lopende
kat (naar Bart van der Leek) I
Foto: via Singer Laren

Onder:
Bart van der Leek (1876-1958),
Lopende kat, 1922
Singer Laren, bruikleen Museum
Kröller-Müller
Foto: via Singer Laren

Patrick blijft lange tijd naar de mondriaanachtige Bram van der Leek - zijn favoriete schilder - kijken, maar nog langer naar de 'beeldecho' van zijn 'penseelgenoot' uit Amersfoort. Later, in het winkeltje, pikt Patrick trefzeker de prentbriefkaart met het schilderij van Van der Leek uit de display. Die is voor hem! Indrukwekkend zijn de tentoongestelde werken van Piet Schopping, onder andere naar aanleiding van een bezoek aan de schaapskudde op de Blaricumse hei. Kortom een tentoonstelling om je kunstenaarsvingers bij af te likken.

Van Gogh

Alle kunstwerken zijn afgebeeld in een prachtige kunstagenda voor 2009. Op de eveneens verkrijgbare DVD met een documentaire over

de totstandkoming van deze tentoonstelling doet Ineke Middag - directeur van het Singer Museum en bewonderaarster van de kunstenaars van Jans Pakhuys - de volgende mooie uitspraak: 'Als er één kunstenaar is aan wiens verstandelijke vermogens regelmatig is getwijfeld, is dat Van Gogh wel. Toch is dat zelden aanleiding geweest om vraagtekens te zetten bij zijn artistieke vermogens'. En zo is het maar net. Op de terugweg vraagt Matt mij hoe het komt dat de mensen het werk van Van Gogh eerst niet mooi vonden en er vele tientallen jaren later - om met onze autistische Matt te spreken - gigantische geldbedragen voor neertelden. Ik heb er maar even de tijd voor genomen...

*Gerben van Riel
directeur van De Schakel-Spanker, school voor
SO/VSO ZML te Kampen, initiatiefnemer van en
docent bij het schoolatelier 'Passe Partout', waar
zo'n 15-tal jonge mensen met grote regelmaat
'schilderachtig' aan het werk zijn.*

Singer Laren
Oude Drift 1,
1251 BS Laren
Telefoon: 035-5393939
E-mail: receptie@singerlaren.nl
www.singerlaren.nl

De tentoonstelling 'Van Gogh & Co' is nog tot en met 31 augustus te zien.

De agenda is te verkrijgen in het museum of raadpleeg www.amerpoot.nl.

Singer Laren koopt voor eigen collectie

Voor de eigen collectie heeft het museum een drietal aankopen gedaan, 'Duinlandschap met schapen I-IV' door Monica Dierikx, 'De Dam (naar G. Breitner)' door Monique van Deventer, en 'De artieste (naar Jan Sluifers)' door Piet Schopping. Deze werken sluiten stuk voor stuk aan op de werken in de vaste collectie van Singer Laren, waarin thema's als De Larense School, landschappen en schilders als onder meer Sluifers en Breitner een prominente plaats innemen.

De selectiecommissie van Special Arts bestaat uit vrijwilligers, die, op verschillende manieren gekwalificeerd, deskundig zijn op het gebied van de beeldende kunst. Zij reizen, altijd met zijn tweeën, langs de ateliers, op ontdekkingsreis naar nieuw werk voor de collectie van Special Arts. Het kan zo'n acht keer per jaar zijn dat een commissielid verzocht wordt een dag op reis te gaan om twee ateliers te bezoeken.

Op ontdekkingsreis met de selectiecommissie

De commissieleden gaan natuurlijk niet echt op weg om witte plekken op de kaart in te vullen. Ze vertrekken naar een bepaald adres en kennen de naam van degene die ze daar zal ontvangen en hebben al enkele gegevens over het betreffende atelier. Vanaf dat punt begint het ontdekken.

Atelier 'In Kleur'

Op vrijdagmiddag 6 juni gaat de reis naar Gouda, naar het, midden in een woonwijk gelegen, atelier 'In Kleur', dat deel uitmaakt van de GEMIVA-SVG GROEP, een stichting die mensen met een handicap ondersteunt. Na binnenkomst zien de reizigers links het raam

van zo'n kamertje waar je een portier verwacht, maar waar een cliënt vrolijk roept: "Kan ik u helpen?" terwijl hij even stopt met vegen en vertelt dat we boven moeten zijn. In de gangen en langs de trap hangen overal ingelijste werken uit eigen atelier. Boven zijn nog een aantal cliënten aan het werk, maar de werkweek zit er bijna op en wordt afgesloten met opruimen, vegen en tafels schoonmaken. "Alles klaar! Ja, goed," overtuigt een cliënt zichzelf herhaalde malen, "Tot maandag!" Daarna gaan ze samen nog wat drinken. De reizigers krijgen meteen een indruk van de cultuur van dit atelier. Voor de aanwezige begeleidster is het de eerste keer dat ze een bezoek van de selectiecommissie meemaakt, ook zij is op ontdekkingsreis.

Kunstenaars aan het werk met
vetkrijt en kleurpotloden
Foto: via Atelier In Kleur

Kunstkalenders als bron

Het atelier is een vrij grote, frisse en lichte ruimte op de eerste verdieping met tafels, een enkele ezel en comfortabele stoelen. Aan een gaaswand hangen tientallen kunstkalenders. In de rekken erachter liggen de mappen met werk van de cliënten. Van enkele van hen is al werk in de collectie van Special Arts opgenomen, na een bezoek van de selectiecommissie in 2004. Daarna zijn er verschillende nieuwelingen begonnen, van wie we de mappen als eerste openen.

Het valt op dat veruit het meeste werk is gemaakt met kleurpotlood met een gladde, fluwelige 'finish'. Daarnaast is er werk in vetkrijt/ecoline.

"Vorige week," vertelt de begeleidster, "was er nog een projectje van werken met paletmes, waar dan niet alle cliënten aan willen: 'Bah, verf, daar word je vies van'. Of ze gaan liever

Marieke Arbeider, Mama met baby
in de buik, 50 x 32 cm
Foto: via Atelier In Kleur

verder met het werk waar ze mee bezig zijn.”
Veruit het meeste werk is gemaakt met de kalenders als bronmateriaal. We komen in de mappen Corneille, Rosina Wachtmeister, Keith Haring, Ton Schulten, Jeroen Krabbé e.a. tegen. De resultaten verschillen sterk. Sommige zijn het product van geduldig, trouw kopieerwerk, andere zijn een heel eind van het uitgangspunt terechtgekomen. Ook de cliënten lijken al werkend op ontdekkingsreis te zijn gegaan. En waar de een zich dan niet te ver van het vertrekpunt af begeeft, het veilige contact vasthoudt, wordt de ander helemaal door de belevenissen onderweg gegrepen en komt

echt los.

Soms zijn beginners heel erg onzeker, is de ervaring in het atelier, ze willen bijvoorbeeld met puntjes aangegeven krijgen waar ze op het papier moeten beginnen. Maar na een tijdje durven ze steeds meer en zijn zij ook trots op wat ze tot stand brengen: ‘Kijk eens, dat heb ik gemaakt!’

Kunstwerken met een eigen route

De selectiecommissie kiest vanmiddag voor een aantal werken van nieuwelingen en nieuw werk van de ‘oude’ cliënten. Elke map wordt steeds helemaal doorgekeken, waarbij een voorselectie apart wordt gelegd, deze wordt nog eens goed bekeken, dan is de definitieve keuze duidelijk. Gekozen wordt voor werk waarin de kunstenaar het bronmateriaal als vertrekpunt gebruikt voor een reis langs zijn of haar eigen route en waarop de commissieleden graag instapten en zich lieten meenemen naar het eindresultaat. Van het geselecteerde werk wordt een lijst gemaakt die als basis dient voor de door Special Arts op te maken contracten. Later wordt het werk opgehaald en worden de contracten voorgelegd. Hierin worden alle gegevens over het werk en de kunstenaar vastgelegd en speciale afspraken, bijvoorbeeld of het werk al dan niet te koop is.

De ontdekkingsreizigers van de selectiecommissie zijn op zoek naar schatten, maar de ateliers zijn partners, geen wingewesten. En de kunstenaars? In het atelier ‘In Kleur’ vinden sommigen het interessant dat hun werk wordt bekeken en gekozen. Maar als het weg is, is het vaak ook weg uit hun beleving en hun geheugen. Als werk ingelijst wordt en ze zien het tentoongesteld maakt dat meer indruk. Het atelier had in 2007 nog een tentoonstelling in de Stadsgalerie in Gouda, waar tweederde van het werk verkocht werd. Ook wordt meegedaan aan wedstrijden. Genoeg hoogtepunten om de reis boeiend te houden.

Krijnie Valentien-Pikart

Leden selectiecommissie Special Arts

Paola de Bruijn, beeldend kunstenaar en docente kunstgeschiedenis en beeldend vormen
Elma de Haan, beeldend kunstenaar
Renze Koenes, beeldend kunstenaar/illustrator
Marianne Kooijman, docente beeldend vormen en beeldend kunstenaar
Marijke van Rijnsoever, docente beeldend vormen
José van Roosmalen, beeldend kunstenaar en dagbestedingmedewerkster
Albert Sanders, docent beeldend vormen en beeldend kunstenaar
Jan Hein Sassen, voormalig conservator Stedelijk Museum Amsterdam
Gijs Verschoor, beeldend kunstenaar en docent beeldend vormen

Atelier ‘In Kleur’

Jac. P. Thijsselaan 43, 2803 RS Gouda

Telefoon: 0182-539635

E-mail: infozuid@gemiva-svg.nl

www.gemiva.nl

Huizen als taarten, vliegende tangram en gestapelde dozen

Op bezoek bij een echte architect

Een feest is het weer, met de kunstenaars van Atelier Matisse op excursie. Steeds nieuwe uitstapjes, nieuwe indrukken op doen, je verder ontwikkelen. Soms je enkel verbazen waar je nu weer terecht bent gekomen, soms ook echte interesse en gevatte vragen. Ook enkel aandacht voor de koffie met cake of lonkende blikken naar het personeel kunnen impulsen geven voor nieuwe inspiratie.

Het architectuurthema resulteert in fraaie kunstwerken, zoals 'In Holland staat een heel mooi huis' van Marian Colijn, naar aanleiding van een foto van haar woonvorm (2008, aquarelkrijt, 50 x 65 cm)

Foto: via Atelier Matisse

Architectuur staat dit jaar op het programma bij Atelier Matisse; na het NAI te Rotterdam gaan we natuurlijk ook op bezoek bij een echte architect. Koos van Lith, architect te Nijmegen - onder andere gespecialiseerd in industrieel erfgoed, restauraties en herbestemmingen van gebouwen, wonend en werkend in een gerestaureerd en herbestemd tankstation uit 1936 van de Nijmeegse architecten B.J. Meerman en J. van der Pijll - wil de groep kunstenaars graag ontvangen.

Een beeld zegt meer dan duizend woorden

Nadat de verschillende kunstenaars het pand

aan de buitenkant even hebben bekeken, gaan ze vlug naar binnen. Ze nemen plaats aan de grote vergadertafel en Koos van Lith en zijn vrouw heten iedereen van harte welkom. Koos heeft goed nagedacht hoe hij deze bezoekers met woord en beeld duidelijk kan maken wat een architect eigenlijk doet. Een fantastische, aanschouwelijke powerpointpresentatie passeert de revue. Zeer diverse voorbeelden uit de architectuurgeschiedenis komen voorbij, die de kunstenaars kreten doen ontlokken als: 'huizen als taarten, gestapelde dozen en vliegende tangram'. Koos haalt echt alles uit de kast om duidelijk te maken hoe een ontwerp tot stand kan komen en hoe divers gebouwen er uit kunnen zien.

Dan volgt een korte rondleiding door het pand. Ongegeneerd op het bureau kijken hoe het aanwezige personeel ontwerpen maakt met behulp van de computer. De vragen zijn niet van de lucht en het personeel doet zijn uiterste best om het een en ander uit te leggen aan deze bijzondere bezoekers.

De begeleiders zijn blij verrast door een animatie van driehoeken, die laat zien hoe een gebouw in de basis er uit zou kunnen zien. Een prima methode om deze kunstenaars via bewegend beeldmateriaal iets aan te leren of op iets attent te maken, volgens de begeleiders. Koos begrijpt de hint en spreekt af dat de presentatie meegenomen kan worden. Wat ze ook meekrijgen is voor iedereen een heuse bouwplaat van het tankstation, die ze op het atelier in elkaar kunnen zetten.

Het pand van architect Koos van
Lith doet de Matisse kunstenaars
denken aan een vliegende schotel
Foto: Albert Sanders

Een vliegende schotel

Na nog een tweede kopje koffie met cake en een hartstochtelijk afscheid van het personeel, doen we de jassen aan en gaan we naar buiten. Daar volgt een rondgang langs het typische gebouw met zijn bijzondere vormgeving. Op de vraag waar het gebouw aan doet denken roepen al snel enkelen: "op een vliegende schotel!" Koos legt uit dat het vroeger een Texaco tankstation was. Vanuit Grave komende was het het eerste grote gebouw dat door zijn toren als 'landmark' diende voor automobilisten op de Graafseweg. Later werd deze weg verdiept aangelegd waardoor de functie van het gebouw als tankstation langzaam verloren ging.

Met veel nieuwe indrukken en inspiratie nemen de kunstenaars en hun begeleiders afscheid van Architectenburo Koos van Lith. Op naar hun atelier waar het papier en de verf wachten. Fantastische gebouwen zullen uit hun handen komen en we mogen ons weer verbazen hoe ze steeds weer in staat zijn op geheel eigen wijze deze architectonische indrukken vast te leggen, te verbeelden en er op te reageren.

*Albert Sanders, docent beeldend vormen,
SPH, Instituut Sociale Studies van
de HAN te Nijmegen*

Atelier Matisse
Oosterweg 179
6602 HL Wijchen
Telefoon: 024-6487152
www.driestroom.nl

Architectenburo Koos van Lith
Muldersweg 16a
6532 WZ Nijmegen
Telefoon: 024 - 3789191
E-mail: info@koosvanlith.nl
www.koosvanlith.nl

KUNST & SCHOONHOVEN KERAMIEK

Maatwerk in keramiek

Onze fabriek, Schoonhoven Keramiek (1920), produceert op ambachtelijke wijze keramiek en heeft daarbij als specialisme het reproduceren van kunst op een grote verscheidenheid van keramische vormen. Wij werken samen met vele bekende en minder bekende kunstenaars geheel naar wens van de klant. Wij produceren originele relatiegeschenken en kerstgeschenken in opdracht van bedrijven en instellingen. Voortdurend zijn wij op zoek naar inspirerende samenwerkingsverbanden met kunstenaars, ontwerpers en kunstacademies. Inmiddels hebben wij in samenwerking met vele ateliers voor kunstenaars met een beperking schitterende opdrachten uitgevoerd. Tot grote tevredenheid van zowel onze opdrachtgevers als ook de vele ateliers met hun kunstenaars.

Schoonhoven Keramiek B.V. • Wal 13-15 • 2871 BB Schoonhoven • T +31 (0)182 382344 • F +31 (0)182 386064
E. info@schoonhovenkeramiek.nl • www.schoonhovenkeramiek.nl

www.schoonhovenkeramiek.nl

Galerie Amsterdam

Verkoop en verhuur van kunst

Lutmastraat 181-183

1073 GT AMSTERDAM

tel. : 020-5722770

fax : 020-5722770

website : www.galerieamsterdam.nl

e-mail : info@galerieamsterdam.nl

openingstijden : di t/m za 10.00-16.45 uur

Atelier 't Carillon

Markt 4

6041 EL ROERMOND

tel. : 0475-319619

fax : 0475-339827

e-mail : joyce.marteau@daelzicht.nl

openingstijden : di/wo/vr/za 10.00-17.00 uur en
do 10.00-20.00 uur

De Wijde Doelen

Grafiek en Keramiek Atelier

*Linoleumsneden, zeefdrukken, ansichtkaarten,
oliepastels. Seriematige en vrije keramiek.*

Biltstraat 333

3572 AS UTRECHT

tel. : 030-2331836

fax : 030-2382387

website : www.wijdedoelen.nl

e-mail : info@wijdedoelen.nl

openingstijden : bezoek na telefonische afspraak

Jans Pakhuys

Voorheen Hof12Galerie

Grote Sint Jansstraat 4

3811 HX AMERSFOORT

tel. : 033-4611779

fax : 033-4613382

website : www.amerpoort.nl/janspakhuis

e-mail : janspakhuis@amerpoort.nl

openingstijden : di t/m za 11.00 - 17.00 uur en tijdens
kunstijkroute elke 3e zondag v/d maand
van 14.00-17.00 uur en op afspraak.

Atelier 'De Haagse School'

Westeinde 139

2512 GW DEN HAAG

tel. : 070-3453497

fax : 070-3453522

e-mail : atelierdehaagseeschool@planet.nl

openingstijden : dinsdag-, woensdag-, donderdag-, en
vrijdagmiddag 13.00-16.00 uur, één keer
in de maand op zaterdag geopend en op
afspraak

Galerie-Atelier de Kaai

J.A. van der Goeskade 65

4461 BJ GOES

tel. : 0113-222891

website : www.artotheek.be

e-mail : galeriedekaai@gors.nl

openingstijden : ma t/m vr 09.00-16.00 uur,
za 11.00 - 15.00 uur

Atelier Op de Bies

onderdeel van de koraalgroep

Hereweg 96

6373 VL LANDGRAAF

tel. : 045-5330860

e-mail : biesonderrepro@opdebies.koraalgroep.nl

openingstijden : ma t/m vr 09.30-12.15 uur en
13.30-16.15 uur

Galerie Atelier Herenplaats

Schiedamse Vest 56-58

3011 BD ROTTERDAM

tel. : 010-2141108

fax : 010-2133896

website : www.herenplaats.nl

e-mail : atelier@herenplaats.nl

openingstijden : ma t/m vr 13.00-17.00 uur

Iedereen reist, of hij nu weg gaat of thuis blijft. Reizen doen we allemaal, met de trein, met het vliegtuig, de auto of in het hoofd. Misschien reizen die mensen, die niet vertrekken naar Verwegistan, wel meer in hun hoofd dan anderen. In elk geval is reizen in het hoofd een alternatief dat meer mogelijkheden biedt dan reisorganisaties ons ooit kunnen voorspiegelen, laat staan waarmaken. En de files zijn korter, de drukte is nooit tè en het weer altijd goed.

Reizen in het hoofd

Op reis met de kunstenaars van Special Arts

Gaan mensen met een handicap op reis? Een aantal zal zeker met vakantie gaan, alleen, met familie, vrienden, de woongemeenschap of met een reisgezelschap. Maar het aantal reizigers met een handicap zal waarschijnlijk minder zijn dan reizigers zonder beperking. Reizen mensen met een handicap daarom meer in het hoofd?

Vorig jaar was 'Reizen in het hoofd' het thema van de Literaire prijs Gelderland 2007. De organisatoren vroegen om een adequaat verslag van een denkbeeldige reis. Waar gaat de reis naar toe? Wat zit er in de koffer? Wie en wat wordt er ontmoet?

Dit verhaal is een verslag van een reis in het hoofd. De reis wordt gemaakt naar aanleiding van de reizen van kunstenaars uit de kunstuitelen van Special Arts. Zij schilderden of tekenden hun reizen naar Afrika, Friesland, Kreta en Vinkeveen, of de reis in hun hoofd. Ze gingen per bus, per trein en sliepen in een hotel of een tent. Zo te zien waren hun reizen avontuurlijk of vrolijk, zonnig of saai, interessant of een oase van rust.

Hun reizen nemen u mee op reis. U reist in hun hoofd, hun avonturen worden de uwe. Het wordt een spannende en gevarieerde reis, vol afwisseling, waarin vooral veel te zien en te genieten is.

We gaan op reis en willen een rustig en traditioneel begin van de vakantie. Lekker

uitrusten in een hotel en zonnebaden aan het strand. We kiezen voor het reizen per trein. Want treinen zijn er genoeg in het bestand van Special Arts. Behalve Jaco Kranendonk, die een passie heeft voor treinen en trams, zijn er meer kunstenaars, die dat onderwerp interessant vinden. Kennelijk hebben bepaalde mensen daar een fascinatie voor. En ja, het zijn meestal mannen, die dat onderwerp aantrekkelijk vinden...

De tram van Jaco is vol, het is druk. De mensen dringen zich aan ons op, ze hebben haast, want ze wonen in de stad. Dat gevoel van opdringerigheid wordt veroorzaakt doordat de mensen tot aan de rand van het doek geschilderd zijn en doordat er tussen de mensen en de tram geen ruimte is. Tevens wordt dat veroorzaakt door de vrije wijze van schilderen. Wij wilden een rustige reis, maar hebben daarvoor kennelijk geen goed tijdstip gekozen.

Jaco Kranendonk, Pleinweg,
2004, acryl, 50 x 65 cm

Gelukkig brengt de trein ons naar een rustig familiehotel. Het straalt deftigheid uit en een degelijkheid, die garant staat voor een aangenaam verblijf. Dat is met alle gebouwen die Mieke Eissens graag tekent, het geval. Ze staan als een huis en hebben een ouderwetse uitstraling. Hier geen opdringerigheid en chaos, maar een beheerste vorm, alle voorwerpen staan naast elkaar en zijn op een keurige wijze afgewerkt.

Door die precieze afwerking en het gebrek aan overlap lijkt dit hotel te staan in een rustige, aangeharkte badplaats uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Dat overigens wel met zijn tijd is meegegaan, want er is een zwembad in de tuin.

Linksboven
Mieke Eissens, Hotel, 1996,
textielverf, 44 x 50 cm
Foto: Gerard van Rossum

Linksonder:
Marlijn Tanamal, Zonnebaden op
het strand, 2007, acryl, 60 x 84 cm
Foto: Gerard van Rossum

Rechtsboven:
Jo Toonen, Vomira-Lago-am-lag-
di-Poschia-Zwitserland, 2005,
gemengde techniek, 50 x 65 cm
Foto: Gerard van Rossum

Rechtsonder:
Michel Kempers, Busstop,
1993, pentekening/gemengde
techniek, 42 x 60 cm
Foto: Gerard van Rossum

Maar natuurlijk blijven we niet in het hotel, we zijn immers in een badplaats en gaan naar het strand. Het is prachtig weer, de zon straalt en de mensen op het strand eveneens, ieder is vrolijk. Tot onze verrassing staan er op het strand in die wat saaie badplaats palmbomen, zodat we af en toe in de schaduw kunnen zitten. Dat is het voordeel van het reizen in je hoofd en een gevolg van de dichtelijke vrijheid van de kunstenaar Marlijn Tanamal.

Na een weekje uitrusten is het mooi geweest. Vakantie is niet alleen voor de rust, we willen ook over onze grenzen gaan. Maar vooralsnog kiezen we voor niet al te avontuurlijk. Zwitserland is onze volgende bestemming en we gaan opnieuw met de trein.

Ja, dit is Zwitserland, dat kan niet missen. Strakke lijnen, koele kleuren, een ijzig meer en strenge bergen. Ziet de kunstenaar Jo Toonen Zwitserland zo of maakt zijn eigen vormtotaal, dat alles streng en strak wordt? In elk geval lijkt deze trein aantrekkelijker om in te reizen dan de tram van Jaco Kranendonk. Maar welke trein ervaart u als het meest aantrekkelijk? Met welke trein maakt u het liefst een reis in uw hoofd?

Vanuit Zwitserland is het een kleine stap naar Italië, het land van de kunst. We gaan met de auto van Michel Kempers. Dat rijdt comfortabel en stabiel. De auto van Michel heeft dezelfde degelijke uitstraling als de trein van Jo Toonen. Dat komt natuurlijk door hun techniek, het werken in potlood of pen, door de strakke lijnen en door de nauwkeurigheid van de tekening. Michel heeft duidelijk een fascinatie voor auto's, hij weet er alles van. We rijden dus niet zomaar in een

Jacek, *Gesproken tekst uit mond!*,
acryl, 65 x 50 cm

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF?

In februari kreeg u een brief waarin u werd gemeld dat drie stichtingen samen zijn gegaan onder de naam Special Arts. Tevens dat de stichting een nieuw bestuur onder voorzitterschap van mevrouw drs. Diana Monissen heeft en een nieuwe directeur, ondergetekende.

In die brief werd aangekondigd dat er eind mei een startbijeenkomst zou worden gehouden. Het bestuur heeft besloten om die bijeenkomst vooralsnog niet te laten plaatsvinden. De reden daarvoor is dat Special Arts, als de stichting u uitnodigt, een degelijk inhoudelijk programma wil aanbieden. Gezien de voorbereiding die dat vereist, was mei daarvoor te vroeg gepland. Daarnaast wil de stichting u uitnodigen als er werkelijk nieuwe

ontwikkelingen zijn te bespreken. En dat zal zeker het geval zijn in de toekomst, want Special Arts is bezig met een aantal projecten en plannen.

Als alternatief voor de startbijeenkomst sturen we u een nieuwsbrief. We zijn van plan om dat minimaal twee maal per jaar te doen, zo nodig vaker. In de nieuwsbrief willen we u informeren over nieuwe ontwikkelingen, over projecten en manifestaties en over de wijze waarop u daarin kunt participeren. In deze nieuwsbrief informeren we u vooral over onderzoek en projecten, maar natuurlijk ook over onze nieuwe organisatie.

Klaaske de Vos
directeur Special Arts

INHOUD

Waarom deze nieuwsbrief?	1
Nieuwe huisstijl	1
Kunst inclusief	1
Projecten	3
Andere tentoonstellingen	3
Kunstuitleen	4
Contact met ateliers	4
De organisatie Special Arts	4

NIEUWE HUISSTIJL

Met trots presenteren wij met de bijgesloten brief onze huisstijl. Zoals u ziet is de kern ervan 'special', dat op de achterkant van de brief terugkomt. In onze projecten en activiteiten zullen we dit kernwoord vaker laten terugkomen.

KUNST INCLUSIEF

In het meerjarenbeleid van Special Arts is geformuleerd, dat de stichting een bijdrage wil leveren aan de kwaliteitsverbetering en professionalisering van de kunstenaars met een handicap. Om dit uitgangspunt vorm te geven, hebben we gezocht naar partners om die doelstelling vorm te geven. Die hebben we o.a. gevonden in de Hogeschool Utrecht. Met hen is het projectplan 'Kunst Inclusief' geschreven waarin onderzoek naar de wijze waarop er in de ateliers gewerkt wordt, centraal staat. Maar gaandeweg het uitwerken van een projectplan is de doelstelling verbreed en zijn ►

Toinette Loeffen,
projectleider 'Kunst Inclusief'

er meer samenwerkingspartners bijgekomen.

Het huidige doel van 'Kunst Inclusief' is om mensen met een handicap meer mogelijkheden te geven om zich bezig te houden met kunst, zowel in de reguliere kunstcentra als in de ateliers. Tevens om mensen met talent meer de kans te geven zich daadwerkelijk te ontwikkelen.

In het kader daarvan wordt er een groot onderzoek gestart onder circa 50 ateliers en circa 10 centra voor de kunsten. Dit onderzoek richt zich op een veelheid aan vragen, bijvoorbeeld:

- Wat is de achtergrond van de begeleiders van de ateliers?
- Hoeveel kunstenaars werken er in het atelier met hoeveel begeleiders?
- Met welke materialen wordt er gewerkt? Welke methodes of technieken worden er gebruikt?
- In hoeverre wordt het werk van de kunstenaars getoond aan anderen, verhuurd, verkocht?

Na het onderzoek worden een aantal 'best practices' geselecteerd, die vervolgens uitgeprobeerd worden in bepaalde ateliers en centra voor de kunsten. Op grond van die pilots worden beleidsaanbevelingen geformuleerd en worden er methodieken ontwikkeld.

De huidige partners in het onderzoek zijn:

- Hogeschool Utrecht als 'hoofduitvoerder', projectleider is Toinette Loeffen
- Hogeschool Arnhem Nijmegen
- Special Arts als opdrachtgever/initiator
- Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN)
- Kunstconnectie (brancheorganisatie van centra voor de kunsten)
- Cultuurnetwerk (netwerk van centra voor de kunsten)
- De Lindenberg, centrum voor de kunsten in Nijmegen
- Atelier Matisse in Wijchen (onderdeel van de Driestroom)
- Scholen in de Kunst, centrum voor de kunsten in Amersfoort
- Atelier Jans Pakhuys in Amersfoort (onderdeel van Amerpoort)
- Atelier Abrona in Zeist
- Het Koorenhuis, centrum voor de kunsten in Den Haag

Een aantal ateliers beraadt zich nog over samenwerking, dus mogelijk komen er nog partners bij.

Voor het onderzoek is een subsidie toegekend door SIA Raak, een stichting die onderzoek door hogescholen financiert.

Uiteraard houden we u op de hoogte van het onderzoek.

PROJECTEN: K4 AWARD, HET GEDICHT, KUNST ONTMOET KUNST

Volgend jaar gaat Special Arts drie grote projecten uitvoeren, de K4 Award, Het Gedicht en de jubileumtentoonstelling Kunst ontmoet Kunst.

'K4 Award'

In de eerste plaats gaan we de 'K4 Award' oppakken. In september gaan we starten met de publiciteit en in het voorjaar willen we de finale uitreiking van de Award organiseren.

Nieuw is dat er tijdens de 'K4 Award' uitreiking ook de 'Roel Heijmans Ring' wordt uitgereikt aan de meest veelbelovende kunstenaar met een handicap.

Roel Heijmans, zelf een kunstenaar van naam, heeft enige jaren geleden de 'Ring' ingesteld voor een veelbelovend kunstenaar. Hij heeft die 'Ring' gegeven aan Pia Vos-Visser, die de 'Ring' volgend jaar, na overleg met een jury, door zal geven aan de dan

meest veelbelovende kunstenaar.

'Het Gedicht'

De Kunstwerkplaats in Amsterdam van Cordaan AGO heeft inmiddels vier keer 'Het Gedicht' georganiseerd. De formule daarvoor staat als een huis, dus wordt gecontinueerd. Volgend jaar zal Special Arts een partner zijn bij het organiseren. 'Het Vijfde Gedicht' is een jubileum en we gaan ervoor dat het ook die allure heeft. Dat wordt bereikt door de workshops en natuurlijk

Roel Heijmans

Foto: Gerard van Rossum via Leonardo da Vinci

door de feestelijke presentatie van deze Speciale Poëzie Prijs. 'Het Vijfde Gedicht' zal plaatsvinden in het late voorjaar.

'Kunst ontmoet Kunst'

Volgend jaar bestaat de stichting 25 jaar. Dat klinkt een beetje vreemd, gezien de nieuwe organisatie Special Arts. Maar VSAN is opgericht in 1984 en een jubileum laten we ons niet ontgaan... In het kader daarvan gaan we een prachtige tentoonstelling organiseren, waarin de werken van de beste kunstenaars uit Nederland centraal staan. Hoe en met welke inhoud weten we al een beetje, maar we geven dat nog niet weg. Wel de periode: in het najaar van 2009.

ANDERE TENTOONSTELLINGEN

Man met hond van Edward Linnebank
Foto: Caroline Bolscher

We organiseerden afgelopen juni twee kleine tentoonstellingen. De tentoonstelling 'GrasGasten' werd gevormd door keramische beelden, geëxposeerd in de tuinen van Park Boswijk, een appartementencomplex voor senioren in Doorn. Daarvoor is geput uit de collectie van Atelier De Wijde Doelen in Utrecht en Atelier De Hoeve, nu in Hilversum. Daarnaast zijn zes werken van Leendert Wijtman geëxposeerd. De tentoonstelling is op een inventieve wijze ingericht door Paola de Bruijn, lid van de selectiecommissie en Jacqueline Bottelberghs, projectmedewerker.

Tevens was er de tentoonstelling 'Verbeeld Geloof' in het dienstengebouw van de PKN, de Protestantse Kerk Nederland, in Utrecht. Hier ging het om een collectie van 40

religieuze schilderijen. De werken kwamen uit Atelier Herenplaats in Rotterdam, Kunstwerkplaats Amsterdam en Atelier De Wijde Doelen in Utrecht. De werken zijn overduidelijk gemaakt door mensen met een religieuze achtergrond. Er was veel werk opgenomen van Hans Hartman (Rotterdam), Ruth van der Neut (Utrecht) en Ineke de Jong (Amsterdam).

Hans Hartman
Foto: Hans Verwaal

DIGITALE NIEUWSBRIEF

Vooralsnog ontvangt u deze nieuwsbrief op papier. Maar het is de bedoeling dat we die in de toekomst zoveel mogelijk digitaal gaan verzenden. Uiteraard om de kosten te besparen, maar ook omdat we op een maatschappelijk verantwoorde manier willen ondernemen en dus zo weinig mogelijk papier willen verspillen. Wilt u daarom uw e-mailadres aan ons doorgeven, als we dat nog niet hebben? Want alle beetjes helpen bij het sparen van het milieu!

Wilt u reageren op deze nieuwsbrief of op een bepaald bericht hieruit? Wij ontvangen graag uw reacties via de mail of per post.

Special Arts
Postbus 125, 3940 AC Doorn
Stamerweg 22, Doorn
Telefoon: 0343-420444
Fax: 0343-416133
E-mail: info@specialarts.nl
www.specialarts.nl

KUNSTUITLEEN

De collectie van de kunstuitleen van Special Arts bestaat inmiddels uit circa 3200 werken van zo'n 460 kunstenaars. De meeste kunstenaars zijn betrokken bij een atelier en wonen in een zorginstelling, een aantal van hen woont zelfstandig. Special Arts heeft met circa 80 ateliers contact in verband met de kunstuitleen. De meeste contacten zijn gebaseerd op het feit dat wij kunstwerken van hen in onze kunstuitleen opnemen. Deze worden geselecteerd door de selectiecommissie, die bestaat uit mensen met een kunstachtergrond.

De selectiecommissie is bezig om de kwaliteitscriteria die ze hanteert, kritisch onder de loep te nemen. Dit omdat er zoveel goed werk gemaakt wordt en we de belangen van de kunstenaars het beste dienen door het mooiste werk te promoten.

CONTACT MET ATELIERS

Behalve contact op grond van de kunstuitleen is er met veel ateliers contact van diverse aard. Uiteraard zal er contact zijn op grond van het onderzoek 'Kunst Inclusief', met sommige ateliers intensief en met andere eenmalig. Maar er is ook samenwerking op grond van tentoonstellingen of andere projecten. En een aantal ateliers klopt bij ons aan om mee te denken over een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld over de wijze waarop ze hun verkoop het beste kunnen aanpakken.

Special Arts staat open voor alle vragen en samenwerkingsverbanden. Schroom niet om ons te bellen of te mailen of op te zoeken, ook als u nog geen contact met ons hebt!

DE ORGANISATIE SPECIAL ARTS

Special Arts kan haar werk doen door inzet van twee betaalde werknemers en circa 25 vrijwilligers. De vrijwilligers verrichten allerlei taken, zoals het beheer van de kunstcollectie van de kunstuitleen, het vervoer van kunstwerken van en naar de klant en het ophangen van de kunst, het leiden van een project of de acquisitie van nieuwe klanten. De taken zijn zeer divers, van zakelijk tot kunstzinnig en van eenvoudig tot complex.

Zonder de niet aflatende inzet van de vrijwilligers is het onmogelijk om de organisatie te laten functioneren. Wij zijn hen daar zeer dankbaar voor! Ondanks bovengenoemde bijdragen hebben we meer handen nodig om al het nodige werk te verrichten. Bent u ook geïnteresseerd in het leveren van een bijdrage aan Special Arts? Laat het weten aan de medewerkers door middel van de e-mail, de telefoon of door langs te komen. Dan wordt met u onderzocht welke taken het beste bij u passen.

Jacqueline Bottelberghs,
vrijwilliger projecten

fantasieauto, maar in één van een bekend merk. De auto is weliswaar niet verzonnen, maar voert ons wel door een wat vreemd landschap. Is het Noord-Italië met zijn meren of is het een bedachte omgeving, met slingerweggetjes en hoge flats?

In Italië gaan we cultuur snuiven. We gaan naar Florence, naar het Uffizi, het museum voor de kunst van de Renaissance. Samen met andere toeristen vergapen we ons aan het grote schilderij 'De geboorte van Venus' van Botticelli (1485). Een schilderij, dat ieder van ons kent van een plaatje en in het echt verbazend verrassend is, hoeveel afbeeldingen we er ook van zagen. Ook Hans Hartman zag het schilderij, in het echt of op een reproductie en hij maakte zijn eigen weergave van die mooie vrouw met haar lange hals en lange haren.

Links:

Hans Hartman, De geboorte van Venus, 2003, acryl, 100 x 70 cm
Foto: Gerard van Rossum

Rechts:

Ron Oosterbroek, Treinen bij zonsondergang, 2000, gemengde techniek, 68 x 48 cm
Foto: Gerard van Rossum

Hans is een meester in het schilderen van een eigen interpretatie van een kunstwerk. Soms herken je het origineel, maar meestal is dat niet het geval. Hij abstraheert de realistische afbeelding zodanig, dat zijn eigen sterke vormen en de stevige kleuren overheersen.

Na zoveel rust en cultuur durven we de stap te maken naar echte avonturen, naar een exotisch land verder weg. En opnieuw stappen we in

de trein. Maar deze keer is het een minder degelijk exemplaar, lijkt het.

De wachtende treinstellen van Ron Oosterbroek gloeien in de ondergaande zon. Die kleur, de snelle penstreken en de ritmiek van de treinen op de verschillende perrons geven een beeld alsof het gaat om een station in het verre oosten, waar de perrons vol zijn van wachtende treinen, die te laat vertrekken. Zijn deze treinen wel te vertrouwen, laten ze ons niet in de steek? Waarschijnlijk hebben we die indruk als gevolg van de snelle, schetsmatige wijze van werken, door de volheid van het beeld en door de zinderende kleur. Dat zijn alle aspecten van een expressionistisch werk, op die wijze wil de kunstenaar inderdaad iets uitdrukken van de chaos, de hitte en de hectiek van zo'n station. Het is de vraag of dat ook de bedoeling was van Ron Oosterbroek. Kenmerkend voor het werk van mensen met een handicap is dat het juist niet van tevoren bedacht is, dat het beeld niet bedoeld is om iets van chaos over te brengen, maar dat het 'spontaan' ontstaat als gevolg van de voorkeur voor een onderwerp, een vorm of materiaalgebruik van de kunstenaar.

Ondanks het uiterlijk van de trein, brengt hij ons naar onze laatste bestemming in Noord Afrika, in Egypte, op zoek naar het geheim van de

piramides en de farao's. En natuurlijk op zoek naar het exotische van het Afrikaanse land, met zijn andere klimaat, natuur en cultuur. Edwin Schokker is gefascineerd door het onderwerp Egypte, hij heeft er meerdere schilderijen van gemaakt. Het aardige is dat hij de mensen weergeeft zoals dat ook gebeurde in het oude Egypte van de farao's. Het hoofd en profil, maar het oog en face, de voeten en profil, maar naast elkaar.

De theorie is dat de personen op de wanden van de piramides zo geschilderd werden, omdat ze zo compleet mogelijk moesten worden afgebeeld, alleen dan konden zij na de dood voortbestaan. Edwin Schokker heeft vast niet die bedoeling. Hij maakte de figuren zo omdat ze zo in zijn hoofd zitten. Net zoals dat ook het geval is bij het werk

Edwin Schokker, Egypte 5, 1998,
acryl, 50 x 70 cm
Foto: Gerard van Rossum

Jerry Scheuer, Autotransport,
1991, sjabloondruk, 50 x 65 cm
Foto: Gerard van Rossum

van Marlijn Tanamal en bij het werk van vele anderen, die niet zijn geschoold en onbevungen hun vormen aan het papier toevertrouwen.

Het was een mooie reis, maar nu is het genoeg geweest, we willen naar huis. Helaas, de degelijke auto van Michel Kempers laat het afweten, hij wil niet meer voort. Maar dat is een voordeel van reizen in het hoofd, alles is mogelijk. We gaan daarom verder met de autotrein van Jerry Scheuer, die ons en onze auto op een bijzondere wijze thuis brengt.

Bestaan er mooiere reizen, dan reizen in het hoofd met deze kunstenaars als wegwijzers?

Klaas de Vos
directeur Special Arts

**Nieuw
reisaanbod**

SINGHA • REIZEN
REIZEN MET EEN DOEL

**Bijzondere rondreizen op Sri Lanka
met privé chauffeur.....**

**10% korting op uw land arrangement
voor lezers van deze (p)art**

(op vertoon van deze bon)

WWW.SINGHAREIZEN.NL

Singha Reizen kent minimaal 30% van haar marge toe aan projecten op het eiland

Agenda

DRENTHE

Divers

*De Wijk en IJhorst (O),
11-09-2008 t/m 28-09-2008*

Grensloos Kunst Verkennen

In de dorpen De Wijk en IJhorst vindt een kunstroute plaats onder de naam 'Grensloos Kunst Verkennen'. Op een twintigtal binnen- en buitenlocaties wordt een gevarieerd aanbod van sculpturen, schilderijen, tekeningen en grafiek gepresenteerd. Naast woonhuizen en privé tuinen zijn er enkele bijzondere locaties in de route opgenomen. Op één van de locaties wordt outsiderkunst (schilderijen) van de Stichting zorg en dienstverlening de Leite, locatie Chiostro Meppel opgenomen. De exposities zijn te bezichtigen op donderdag t/m zondag van 11 tot 17 uur. De route is ongeveer 9 km lang en kan per fiets of lopend worden afgelegd.

Voor meer informatie:

tel. 0522-441367

g.dij12@hetnet.nl

www.grenslooskunstverkennen.nl

GELDERLAND

Divers

Ewijk, t/m 30-09-2008

Vrije Vogels

Een uniek samenwerkingsproject tussen beeldend kunstenaar Jan Hein van Rooy en vier kunstenaars met een verstandelijke beperking, werkzaam bij Atelier Matisse te Wijchen, heeft o.a. geresulteerd in een gemeenschappelijk kunstwerk. Er is tevens een documentaire film van het proces gemaakt onder de titel 'Vrije Vogels'. Er wordt momenteel door hen geëxposeerd

in 't Paviljoen Het Buitenhuis.

Locatie: Groene Heuvels 301
te Ewijk.

Voor meer informatie:

tel. 024-6487152

mozaiek@driestroom.nl

www.paviljoenhetbuitenhuis.nl

NOORD-BRABANT

Expositie

Veldhoven, t/m 02-09-2008

Hemel en Hel

Een aantal kunstenaars, waaronder Ad den Otter en Frank van den Wittenboer, van Atelier Severinus uit Veldhoven exposeren in Museum 't Oude Slot.

Voor meer informatie:

tel. 040-2573125

atelierseverinus@planet.nl

www.museumoudeslot.nl

NOORD-HOLLAND

Expositie

Laren, t/m 31-08-2008

Van Gogh en Co

In het Singer Museum te Laren is de tentoonstelling 'Van Gogh en Co' te bezichtigen. Het toont werk van beroemde kunstenaars zoals Vincent van Gogh en Bart van der Leek en van Amerpoort-kunstenaars. Bij de tentoonstelling verschijnt een catalogus in de vorm van de Amerpoort-kunstagenda 2009.

Er is tevens de AVRO special MuseumGasten 'Van Gogh & Co - The making of' te zien.

Locatie: Singer Museum,
Oude Drift 1 te Laren.

Voor meer informatie:

tel. 035-5393939

www.singerlaren.nl

UTRECHT

Excursies

*Diverse plaatsen,
t/m september 2008*

Excursieprogramma Kubes

Kubes (kunst en cultuur voor blinden en slechtzienden) heeft weer een keur aan nieuwe excursies op haar programma staan. Voor nadere informatie, specificatie en aanmelding verwijzen wij u naar de website: www.kubes.nl.

Voor meer informatie:

tel. 0186-612100

kubesactiviteiten@anderslezen.nl

www.kubes.nl

ZEELAND

Expositie

Goes, t/m 08-09-2008

Verbloemd

In Galerie Atelier de Kaai te Goes is de expositie 'Verbloemd' te bezichtigen van twee van haar kunstenaars, te weten Bart Vermeulen en Corrie Mol.

Locatie: J Antonides vd Goeskade 65 te Goes.

Voor meer informatie:

tel. 0113-222891

www.artotheek.be

ZUID-HOLLAND

Expositie

Rotterdam, t/m 30-08-2008

Klei!

'Klei!' is een expositie die bestaat uit een unieke verzameling keramiek uit vijf outsider art ateliers in Nederland en Japan. Keramiek in de Outsider Art heeft in de afgelopen tien jaar

een snelle ontwikkeling meegemaakt. De expositie toont hiervan een bijzondere selectie; vrij werk, authentiek en met sterke eigen stijlen. Participerende ateliers: Shigaraki homes (Japan), Keramiek A10, Tak Tiek, Ateliers de Wijde Doelen en Atelier Herenplaats (Nederland). Locatie: Schiedamse Vest 56 te Rotterdam. Voor meer informatie: tel. 010-2141108 atelier@herenplaats.nl www.herenplaats.nl

BELGIE

Expositie

Gent (B), t/m 07-09-2008

Kermis of Kennis, de Roca-Collectie

Overzichtstentoonstellingen van

Jean Rustin en Marc Maet
In het Museum Dr. Guislain te Gent kunt u deze zomer drie tentoonstellingen bezoeken. De Roca-Collectie is een anatomisch kabinet uit eind 19de, begin 20e eeuw. Deze Barcelonese collectie had een fameuze reputatie: naast voorlichting was het ook bedoeld als afschrikking voor bepaald gedrag. De verzameling affiches, wassen beelden, anatomische preparaten geven een goed beeld hoe men in die tijd het publiek wilde informeren over gezondheid en ziekte, maar zeker ook over hygiëne en seksuele moraal. Jean Rustin is een bekende Franse schilder. De grote evolutie in zijn beeldend werk van eind de jaren veertig tot nu is ongemeen boeiend. Daarenboven heeft deze kunstenaar

een bijzondere aandacht voor eenzaamheid en lijden van 'de psychiatrische patiënt'. De overzichtstentoonstelling van het oeuvre van kunstenaar Marc Maet laat zien hoe hij als 'nieuwe schilder' de Belgische kunstwereld begin de jaren '80 stormenderhand veroverde. Werken uit verschillende periodes van zijn leven, maar ook het verhaal en de tragiek van de man achter het werk staan centraal.

Voor meer informatie:
tel. 00.32.092163595
info@museumdrguislain.be
www.tussenlichaamengeest.be

Kijk op www.specialarts.nl
voor de actuele agendagegevens.

Verschenen 'Sprookjes bestaan'

Het boekje 'Sprookjes bestaan' laat op een aardige wijze zien hoe de cursisten van Artiance, Centrum voor de Kunsten te Alkmaar, het werken met verf en andere materialen beleven. En natuurlijk vooral welke resultaten dat heeft opgeleverd. Veel van de schilderijen hebben sprookjes als onderwerp. Het werk 'Assepoester' van Petra Niggendijker

verrast door de bijzondere combinatie van het meisje, traditioneel afgebeeld met blonde haren, blauwe ogen en een wit/blauwe jurk en de geheimzinnige donkerrode achtergrond met decoratieve bloemen. Ook het schilderij van Marjan van de Giesen is prachtig en krachtig, een oranje stoel en blauwe tafel tegen een oranje/rode/blauwe/groene achtergrond, daar kan de stoel van Van Gogh niet tegenop! Behalve de hierboven genoemde voorbeelden, attendeer ik u nog op het landschap van René Smit. Hij zou weer snel de kwast op moeten pakken, zodat hij zijn talent voor kleur verder kan ontwikkelen. De kunstenaars in de dop volgden een cursus bij het Centrum voor de Kunsten Artiance in Alkmaar, een reguliere instelling voor kunsteducatie. Een mooi voorbeeld van participatie en integratie van mensen met een verstandelijke beperking, dat meer navolging verdient. Complimenten voor de organisatie dat zij hun aanbod ook openstellen voor deze doelgroep!

Het boek 'Sprookjes bestaan' kost €15,00 (inclusief verzendkosten) en is via e-mail nlieshout@meenwh.nl te bestellen.

Expositie **Verbeeld Geloof**

Schilderijen met een religieus thema bij de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Rob Morren, Maria met kind I,
1998, oliepastel, 70 x 50 cm
Foto: Gerard van Rossum

De PKN nam afscheid van haar scriba, de hoogste baas van de protestantse kerk, dr. Plaisier. Zij deed dat met de tentoonstelling 'Verbeeld Geloof'. Special Arts zocht daartoe 40 schilderijen uit, gemaakt door kunstenaars met een verstandelijke beperking. Het zijn merendeels werken van gelovige mensen, die de bijbelverhalen kennen als geen ander en vanuit die ervaring de vertellingen vorm hebben gegeven. Veel van die verhalen zijn de 'toppers' uit de bijbel: de kerst- en

paasvertellingen rondom de geboorte van Jezus en zijn lijden en sterven. Daarnaast zijn eveneens de populaire verhalen uit het Oude Testament, zoals de Toren van Babel en David met het hoofd van Goliath verbeeld.

Daarmee staan deze kunstenaars in een eeuwenlange traditie van Christelijke kunst. Die werd aanvankelijk vooral gekenmerkt door geschilderde heiligen, de iconen. Later zien we de meer verhalende kunst, die gebruikt werden als illustraties in handschriften en daarna als wandschilderingen in de kerk. Vanaf de 16e eeuw werden er op grote schaal schilderijen gemaakt met voorstellingen uit de bijbel, bedoeld voor de kerk, de consistorie, het verenigingsgebouw of de huiskamer.

De kunstenaars van deze tentoonstelling hebben zich vooral laten inspireren door die kunstwerken. Ook daarmee staan ze in een traditie. Want alle grote kunstenaars lieten zich leiden door hun voorgangers, meestal doordat ze het onderwerp van die ander in hun eigen stijl weergaven. Dat geldt ook voor de kunstenaars met een handicap. Ook zij laten zich leiden door schilderijen van anderen, maar tegelijkertijd werken ze allen in een eigen stijl, die voor de beschouwer onmiddellijk is te herkennen.

De kunstenaars komen uit de ateliers De Wijde Doelen in Utrecht, Atelier de Herenplaats in Rotterdam en Kunstwerkplaats Amsterdam. Er was vooral werk van Hans Hartman (Rotterdam), Ruth van der Neut (Utrecht) en Ineke de Jong (Amsterdam).

De heer Plaisier was ingenomen met de tentoonstelling en het andere cadeau dat hij kreeg: het schilderij Maria met kind van Rob Morren (De Wijde Doelen).

De medewerkers van de PKN waren erg enthousiast over de tentoongestelde werken, daarom is de tentoonstelling in elk geval verlengd tot begin augustus.

Je bent mooi zoals je bent

"Ik ken jou wel, hoor," zegt Bonny tegen zangeres Carola Smit. "Hoe is het met Jan?" vraagt ze spontaan. Bonny is, naast grote fan van Carola, zelf zangeres bij de band 'Wimpie en de Domino's'. De twee zangeressen spreken elkaar uitgebreid in het bijzijn van de camera's van RTL Boulevard. "Vanavond om zeven uur komt het op tv," belooft de cameraman. Bonny is verguld en zingt tijdens de repetities de sterren van de hemel. Carola daarentegen moet nog regelmatig spieken in haar tekst.

Twee jaar geleden werd singer-songwriter JP den Tex benaderd door Kunstenaars & Co uit Amsterdam om voor een project op zoek te gaan naar muzikale talenten onder mensen met een verstandelijke beperking. Den Tex had al ervaring met deze doelgroep en ging de uitdaging aan. "Het doel was een band neer te zetten die ook in het reguliere muziekcircuit een rol zou kunnen vervullen," vertelt de zanger. Hij selecteerde een tiental getalenteerden - mensen met groot muzikaal (of tekstueel) inzicht of invoelingsvermogen, die niet gehinderd door al te veel muzikale ballast, zich zouden kunnen openstellen voor het creatieve, muzikale proces in zijn meest pure vorm. Den Tex besloot met een aantal schetsjes de studio in te gaan en een CD op te nemen, temeer omdat een aantal muzikanten niet kan lezen en ze via de CD zichzelf terug kunnen horen. Den Tex, die als boegbeeld van het project functioneert, schreef hiervoor het nummer 'Wim is weg'. "Het is een spannende, maar vooral verfrissende uitdaging."

Band, crew en Carola Smit,
met tweede van links JP
Foto: Natalie Overkamp

Ook hij had niet verwacht dat het zo snel aan zou slaan. "We kregen positieve recensies in Het Parool, kwamen in de uitzending van De wereld draait door en Man bijt hond.

Nederpop

De band moet de muziek leren door eenvoudigweg 'te doen'. Iedere maandag wordt er uitgebreid gerepeteerd in een oefenstudio in Amsterdam. Den Tex wordt daarbij bijgestaan door bassist Arnoud van den Berg. Verder zijn de bandleden afkomstig uit zorginstelling Cordaan. De muzikanten boeken sneller dan verwacht enorme vooruitgang en succes. Een aantal helpt bij het schrijven van teksten. "God kun je niet zien, is een tekst van mij," zegt Anil. Er ontstaan eigen nummers over onderwerpen die hen bezig houden. Het genre is Nederpop in de vorm van een levenslied. "We hebben wel Doe Maar-invloeden, maar ook een beetje Annie M.G. Schmidt," zegt Den Tex lachend. En hij brengt met zijn gitaar er nog een akoestisch ondertoontje in.

Uitmarkt Amsterdam

"Nog even en dan zijn we allemaal beroemde sterren," zegt Bonny, terwijl ze plaats neemt naast Carola Smit. Casper brengt zijn saxofoon in gereedheid. Hij heeft een solopartij in het nummer dat de titel kreeg 'Mooi zoals je bent'. Het oorspronkelijk Engelstalige nummer staat al op de eerste solo-CD van Carola Smit. Den Tex paste de tekst aan voor deze band. "Een tekst die recht doet aan iedereen," zegt de Volendamse zangeres. Ze ervaart de pure emotie waarmee de band muziek maakt. Volgens Den Tex put deze band uit enorme creativiteit, niet geblokkeerd door regels en hokjes. "Uiteindelijk hebben we allemaal een achilleshiel, een beperking," zegt de singer-songwriter. "Deze mensen ervaren echter een

Tijdens de repetitie van
'Mooi zoals je bent'
Foto: Natalie Overkamp

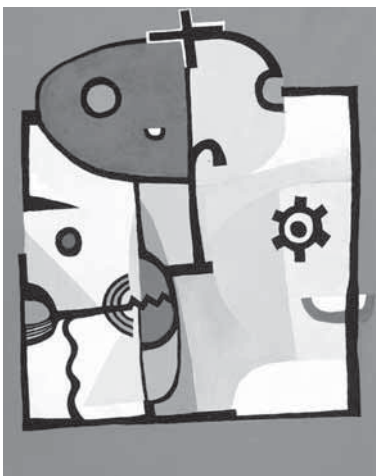
enorme ontspanning omdat ze niks hoeven." Den Tex laat ze zoveel mogelijk zelf doen. "Wil jij de microfoons alvast klaarzetten?" vraagt hij aan Anil, die met de sleutel van de studio zwaait. "Ik ontzorg..., verwacht veel van ze. Zoveel dat ze soms niet meer in het

gareel binnen de instelling passen," aldus de spil van de band. Den Tex is van plan alles eruit te halen wat erin zit. "Dat geeft ze een verantwoordelijkheidsgevoel, ook naar elkaar." Het begon met het nummer 'Wim is weg', een bandlid dat zogenaamd vertrokken is. Er kwam een CD en een clip. En nu een nummer met soliste Carola, die hiermee ook een nieuwe weg inslaat. Samen zullen ze te zien zijn op de Uitmarkt in Amsterdam. "Daarmee heb ik voldaan aan de opdracht van Kunstenaars & Co," zegt Den Tex. Hij is zeker niet van plan de ploeg hierna in de steek te laten. "Nee, ik geniet enorm van ze. Maar het kost wel heel veel tijd en energie. En daarmee komen andere werkzaamheden op een tweede plan."

Natalie Overkamp

Meer informatie via:
<http://profile.myspace.com/index.cfm?fuseaction=user.viewprofile&friendid=244014255>
www.jp-den-tex.com

Nieuw in de Special Arts collectie **Marek Zamaro**

De collectie van de kunstuitleen bevat nu bijna 3200 kunstwerken. Maandelijks worden werken toegevoegd, zoals onlangs schilderijen van Marek Zamaro.

"Astra culture dada"

In zijn teken- en schilderwerk is Marek Zamaro (Polen 1966) zeer gedreven. Hij zegt weinig en als een middag verstreken is, heeft hij met twee kleurpotloden een groot vel volledig gevuld. Zijn schilderwerk ontstaat laag over laag, in boeiende kleurcombinaties. De voorstellingen zijn vaak cryptische en filosofische weergaven van wat hij meemaakt, een soort visueel dagboek dat voortvloeit uit zijn ervaringen, gedachten en opvattingen. Dat kan variëren van brandnetels plukken voor de thee tot OT8, het nieuwste bewustzijnslevel van de Scientology Church. In een geheel eigen, unieke en aansprekende beeldtaal brengt hij deze over op het papier. Zelf zegt hij een transmitter te zijn tussen het immateriële en het materiële. In elk geval leveren zijn ervaringen boeiende en aantrekkelijke schilderijen op!

Milan Tilder
Via Kunst, Rotterdam

Op 24 juni, een stralende zomerdag, vindt de officiële opening plaats van het Outsider Art House in Veenhuizen. Deze opening is de uitkomst van een project, waarvan het resultaat met gepaste trots aan de wereld wordt gepresenteerd: een permanente ontmoetingsplek van en met outsiders.

Outsider Art House open

Het ging om een gezamenlijk project van de Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) van de gemeenten Marum (Fr.), Leek (Gr.) en Noordenveld (Dr.) en de Stichting Mimer uit Assen. De laatste houdt zich bezig met mensen die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

Het belang van een gastvrije omgeving

Ten behoeve van de opening verwelkomt initiator Willem Vugteveen van de Stichting Mimer de aanwezigen buiten in de tuin. De drie aanwezige wethouders van Marum, Leek en Noordenveld, die samen het dagelijks bestuur vormen van de ISD, en de burgemeester van Noordenveld voeren de openingshandeling uit. Daartoe dragen ze, op een beeld in de tuin - een verkleinde kopie van de 'Nike van Samothrace', - hun steentje bij aan de mozaïekversiering. In haar toespraak benoemt Ingrid Rollema, directeur van de Vrije Kunst Academie in Den Haag, het verschil tussen reguliere kunstenaars en outsider

artists aldus: "Het doel van een kunstenaar is in te breken in het persoonlijk gebied van een ander. De outsider kunstenaars hebben in hun persoonlijk gebied vaak inbraken, aantastingen ondervonden. Hun verhalen, die ze in woorden moeilijk kwijt kunnen, vinden in een gastvrije omgeving een (kunst)vorm waarin ze verstaan kunnen worden. Zo'n gastvrije plek was het Outsider Art House als leer/werkproject gedurende het afgelopen jaar in toenemende mate en dat zal ze in de toekomst voor nog meer mensen zijn."

Willem Vugteveen dankt alle instellingen en sponsors die het project financieel mogelijk hebben gemaakt en natuurlijk ook het team van werkers en begeleiders dat met hart en ziel het huis heeft gemaakt tot wat het nu is.

We zijn welkom om dat te gaan bekijken.

Vakmanschap en creativiteit

Het afgelopen jaar werkten tien baanlozen onder begeleiding van aannemer Bertus Postma en kunstnares Wil Brugman aan de metamorfose van de oude Lagere School van het dorp Veenhuizen. In het nieuwe Outsider Art House ontmoet de bezoeker allereerst hun vakmanschap, creativiteit en liefde voor dit werk.

Het meer dan een eeuw oude schooltje werd ontdaan van vloerbedekking en behang, verlaagde plafonds en neonbuizen. Alle ruimten hebben nu witte muren, hoge, gestripte balkenplafonds en glazen deuren. De entree heeft een gedeeltelijk houten, gedeeltelijk mozaïekvloer. Uit die mozaïekvloer rijst tegen de smalle achterwand een boomstam van mozaïek naar het plafond. In de keuken gaat de mozaïekvloer verder en eindigt met nog een paar mozaïek wortelslierten als intarsia in het hout. Omkijkend zien we langs muur en plafond een tak lopen van de mozaïekboom die, blijkt later, zich in alle ruimten vertakt.

De deuren van de keukenkastjes zijn zeer kleurrijk beschilderd door acht cliënten met een verstandelijke beperking die werken in een kunstatelier van De Leite.

In de ontvangstruimte/kunstwinkel kan men koffie en thee drinken aan een robuuste tafel en stoelen van sloophout. De ontvangstbalie en een open wandkast zijn gemaakt van planken die op de kanten nog bast dragen. Hier hangen, staan en liggen tekeningen, grafiek, keramiek: producten van outsider kunstenaars, allemaal te koop. Ook vakliteratuur en -tijdschriften liggen ter inzage en/of te koop.

Onze blik klimt in het midden van de ruimte omhoog langs de ijle transparantie en kleurige schittering van een mobile/lamp. Aan het plafond zien we vervolgens vier panelen, vervaardigd in gemengde technieken.

Het Outsider Art House, een kleurrijke plaats voor ontmoeting

Foto: Anja Blaauwwekel

Uit de vloer rijst een boom
van mozaïek
Foto: Anja Blaauwwekel

Ontmoeting centraal

In de tentoonstellingsruimte met smalle vide is de openingsexpositie 'Who am I' te zien. Er hangt grafiek van leerlingen van de kunstacademie Hangzhou in China, de kunstacademie Willem De Kooning in Rotterdam en van kunstenaars van Atelier Herenplaats in Rotterdam. Desgevraagd vertelt Willem Vugteveen

dat dit een goed voorbeeld is van wat de tentoonstellingen in de toekomst moeten inhouden: namelijk ontmoeting. De bezoeker ontmoet insiders en outsiders, uitingen van oosterse en westerse cultuur, beginners en mensen die al lang met kunst bezig zijn. En al deze kunstenaars ontmoeten elkaar hier. De laatste ruimte, als enige niet wit en licht, is het atelier. Hier kunnen workshops gegeven worden, maar er kan ook een 'artist in residence' werken die voor een bepaalde tijd in Veenhuizen verblijft.

Het Outsider Art House blijft een project van de ISD Marum-Leek-Noordenveld en Stichting Mimer en zal gerund worden door een achttal van hun cliënten. Hopelijk zullen regelmatig mensen uitstromen naar een gesubsidieerde of reguliere baan, zodat anderen kunnen beginnen aan een leer/werktraject.

Bezoekers kunnen zeker zijn van een interessante ontmoeting in een gastvrije omgeving waar veel moois is te beleven.

Krijnie Valentien-Pikart

Outsider Art House Veenhuizen
t.o. Het Gevangenis museum
Oude Gracht 2, 9341 AB Veenhuizen
Telefoon: 0592-388809
E-mail: info@outsiderarthouse.com
www.outsiderarthouse.com

KUNSTENAARS IN EEN ANDERE SETTING

Met projecten waarin kunstenaars hun unieke vaardigheden ook kunnen inzetten buiten de directe kunstsector vergroot **Kunstenaars&CO** de markt voor kunst(enaars). Kunstenaars&CO werkt samen met een groot aantal partners uit de publieke sector en het bedrijfsleven.

Kunstenaars&CO helpt ook u graag bij het vinden van geschikte kunstenaars en projecten die passen bij uw organisatie. Heeft u interesse of wilt u meer over ons weten? Kijk op www.kunstenaarsenco.nl of stuur een e-mail naar info@kunstenaarsenco.nl

www.kunstenaarsenco.nl

Dans, toneel en een 'Sprooktocht'

Leve de vakantie!

Een beetje zenuwachtig staan ze bij het station Tiel te wachten op de touringcar. Een liefdevolle knuffel van mam en een ferme handdruk van pa en dan gaan ze op reis. Dertien mensen met een verstandelijke beperking op weg naar Kasteel ter Leyen in Boekhoute, België.

Chava Herschel is initiatiefnemer van de Stichting ZO en organiseert twee keer per jaar een vakantie voor mensen met een handicap in het buitenland. Deze orthopedagoge besloot zeven jaar geleden om samen met haar moeder de stichting op te richten. Maar waarom? "Als klein meisje had ik een buurmeisje met het syndroom van Down. We werden dikke vriendinnen en op mijn 18e gingen we samen naar een creatieve vakantie voor gehandicapten. Ontzettend leuk, maar ik dacht: dat kan beter!"

Vervolgens studeerde Herschel af en opende haar eigen praktijk. Ze heeft dagelijks te maken met mensen met een verstandelijke beperking en mensen met autisme. "Ieder mens is bijzonder, maar het werken met deze doelgroep is extra bijzonder, dat geeft mij een speciaal gevoel," aldus de jonge ondernemer.

Genieten als prinses in
een sprookjeswereld
Foto: via Stichting ZO

Droomlocatie

Ondertussen ontstaat er in de bus al enige binding onderling. Sommigen houden zich nog ietwat afzijdig, maar de sfeer is goed. Natuurlijk komt het EK voetbal aan bod en worden er voorspellingen over de uitslag gedaan. "We zijn er bijna," zegt Herschel en het witte sprookjeskasteel komt in beeld. "Wouw, gaan we daar logeren?" De vakantiegasten worden even stil. "Ik wil een prins zijn." "Ik een ridder." Iedereen is verguld van deze droomlocatie. Zeker als ze bij het uitpakken zien dat er heel veel verkleedkleden van prinses, prinsessen, ridders en koningen zijn. "Die mogen jullie aan," vertelt de leiding. Dat laat niemand zich twee keer zeggen en ieder zoekt wat moois uit. Dan worden de kamers verdeeld. Alles lijkt een sprookje.

Programma vol fantasie en afwisseling

Herschel heeft samen met haar crew een fantastisch programma gemaakt met knutselactiviteiten, dans, toneel en een 'Sprooktocht'. "Dat gaat over minimensen die maximensen willen worden," vertelt ze. "Anouk (begeleider) is de toverdrankverkoper, maar heeft te diep in het toverdrankglasje gekeken. En zo werd de 'groeit groot' een 'slaap diep' formule." Herschel bedenkt, vaak samen met haar moeder, steeds nieuwe ideeën. "Mijn moeder speelt hier een bijzondere rol in," zegt ze trots. "Ze filmt, maakt mooie foto's, maar is vooral voor iedereen een moeder!" Het meeleeftheater, gespeeld door de begeleiding, slaat ontzettend aan bij de vakantiegasten. Iedereen leeft zich in in zijn rol.

Het zorgvuldig samengestelde programma wordt aangepast voor het EK voetbal. De Herensalon in het kasteel krijgt een metamorfose. Alles

wordt oranje en de voetbalfans vervuilen hun prinsenkostuum even voor een oranje outfit. Alleen Gijsbert Jan, een van de vakantiegasten, weet nog niet of hij zich achter Nederland of Italië zal scharen. Hij speelt toneel, maar de leiding heeft hem door en schildert een Italiaanse vlag op zijn been. Gijsbert Jan weet niet hoe snel hij die van zijn been moet wassen. Nee, toch maar oranje haren. Gelukkig maar, want Nederland speelt uitmuntend en het feest op Kasteel ter Leyen is groot.

Het dorp te gast

Hoogtepunt van de week is wel het toneel waarbij mensen uit het dorp komen kijken. "Tegenover het kasteel is een eetcafé waar de kok dagelijks voor ons kookt. Hij neemt

altijd dorpsgenoten mee naar de voorstelling. Deze mensen kennen ons inmiddels goed," zegt Herschel.

Het publiek krijgt een bijzondere voorstelling voorgeschoteld. "Het is in één dag gemaakt, het stuk, het decor, alles." De vakantiegasten weten in deze dag onder deskundige leiding tot fantastische resultaten te komen. "Daar krijg je een warm gevoel van. Dat kun je niet uitleggen," aldus Chava. "Maar het blijft hobby, hoor," lacht ze.

De vakanties van Stichting ZO zijn prijzig, maar daar krijgt men dan ook een compleet verzorgde vakantie voor op een toplocatie. Herschel: "Zelfs als het slecht weer is, kunnen we hele leuke dingen doen. Een paar jaar geleden gingen we kamperen in Frankrijk. Leuk hoor, maar in zo'n tent heb je veel minder mogelijkheden."

Natalie Overkamp

Ridders te paard verrast
door een heuse hekst
Foto: via Stichting ZO

Stichting ZO
Hucht 4
4001 NK Tiel
Telefoon: 0344-654444
06-53912896
E-mail: info@stichtingzo.nl
www.stichtingzo.nl

Lijstenmakerij van Ekeveld
Tuindorppweg 51
3951 BE Maarn
Tel 0343-441310

Voor al uw inlijstwerk
en ophangsystemen

Matt zit al een flinke tijd op de dichterskring. Onder de bezielende leiding van een trouwe en betrokken vrijwilliger werkt hij wekelijks hard aan zijn gestaag uitdijende literaire oeuvre. Zijn stijl van dichten is heel direct, raak en van een adembenemende helderheid.

Matt is een autistische jongen. Onmiskenbaar en overtuigend! Dat maakt Matt bijzonder. Elke ontmoeting met hem is een belevenis. Elk gedicht van hem ook.

Trefzeker rijgt hij woorden aaneen en creëert zo een werkelijkheid die je bij tijden ontmoet, verrast of meedogenloos meesleept. Elk gedicht

overlijden en de begrafenis van iemand die je goed hebt gekend, veel indruk maakt, zo dat het dan heel moeilijk is om een goede wedstrijd te spelen en dat je soms keuzes moet maken. Wat zou belangrijker zijn... het kampioenschap of het verdriet van je teamgenoot om het verlies van zijn moeder?

Matt keek mij doordringend aan. Ik zag hem graven in zijn door en door autistische brein, waarin hij alleen feilloos de weg weet... Toen sprak hij de, voor ons beiden, verlossende woorden. Voetbal gaat niet door... want verdriet gaat voor!

Column

...want verdriet gaat voor!

is als een volgende bladzijde in een boek, dat je zo snel mogelijk wilt uitlezen, om te weten hoe het afloopt, hoe het zit. Elk gedicht is ook een kijkje in de gedachtewereld van deze talentvolle, boeiende jongen. Het gedicht aan het slot van deze column is zo'n kijkje in Matt's 'denkhoofd'. Om het goed te kunnen begrijpen is een korte uitleg echter nodig.

Matt is een niet onverdienstelijke speler in het schoolvoetbalteam. Op de dag dat er een belangrijk toernooi zou worden gespeeld, werd de moeder van een teamgenoot begraven. Uit piëteit besloten we ons af te melden voor dit toernooi.

Matt kwam bij mij verhaal halen... Zo konden ze nooit opnieuw Nederlands kampioen worden, een titel die ze wel te verdedigen hadden! Ik zocht, enigszins vertwijfeld, naar een verstandig en effectief antwoord. Matt is niet zo maar door de bocht! Ik legde hem uit dat het

*hemel en aarde
jaren en jaren
hoe blij ze ook waren
komt op een dag
een eind aan hun leven
dat is niet even weg
maar voorgoed*

*leven op aarde
en dood in de hemel*

*voetbal gaat niet door
want verdriet gaat voor*

Matt Broekhuizen
04-06-2007

*Gerben van Riel
directeur van de Christelijke School voor SO en
VSO-ZMLK De Schakel in Kampen*

Colofon (p)art is een kwartaaluitgave van Special Arts. **Postadres:** Postbus 125, 3940 AC Doorn; **Bezoekadres:** Stamerweg 22, Doorn. **Telefoon:** 0343 - 42 04 44; **fax:** 0343 - 41 61 33; **e-mail:** info@specialarts.nl; www.specialarts.nl. **Postbanknummer:** 286136; **Rabobank nr.** 14.32.52.941. **ISSN:** 1385-0318. **Abonnement:** € 19,50/jr. **Losse nummers:** € 5,50 **Medewerkers:** Tine Veldhuizen (hoofdred.), Erik Gramser. **Correspondenten:** Caroline Bolscher, Henk van Es, Oriana Jippes, Natalie Overkamp, Gerben van Riel, Albert Sanders, Krijnie Valentien-Pikart, Klaaske de Vos. **Vormgeving en realisatie:** Ladenius Communicatie bv, Houten. Overname van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van de redactie.

Expositie **GrasGasten** te gast op een opvallend jubileum

De Stichting Park Boswijk viert feest. In juni was het 35 jaar geleden dat de eerste bewoners hun intrek namen in het centrum van verzorgd wonen voor senioren op het terrein van de voormalige Buitenplaats Boswijk in Doorn. Het is nu een modern complex van service appartementen met een riant dienstencentrum. Er wonen ongeveer 400 senioren zelfstandig op het terrein, mensen van wie de directie weet dat zij een brede culturele belangstelling hebben. De wat zakelijke flatgebouwen uit de jaren zeventig worden omgeven door een prachtig glooiend park met oude bomen. Een verstild, bijna vergeten oord. Er slingert een pad doorheen van de ene vijver naar de andere.

Het jubileum, dat met allerlei festiviteiten gevierd werd, kreeg extra glans door een buitenexpositie van keramische beelden van diverse kunstenaars met een handicap. 'GrasGasten' kreeg de expositie als titel mee. Zo'n 25 beelden, in groepjes in het gras opgesteld, waren te gast in deze tuin. Special Arts stelde op verzoek van de directie van Park Boswijk deze expositie samen met werk van Leendert Wijtman, die een visuele beperking heeft, van kunstenaars van Atelier De Wijde Doelen, van Atelier de Hoeve en eigen uitleen. Je zag speelse, fantasierijke beelden aan de vijverrand en beelden die de doorkijkjes in het park nog verrassender maakten. De tijd kreeg hier een ander tempo. Er kropen spinnen en reusachtige slakken en er reed een paardenspan van een heuvel. Schalen en andere lage

sculpturen lieten je verwonderd het gras in lopen om ze van dichtbij te kunnen bekijken. Vrolijk makend en vertederend werk.

Op de openingsdag was er muziek. Een shantykoor zong aan het begin en een brandweercorps speelde populaire klassieke muziek aan het einde van de beeldenroute. De bewoners en bezoekers van kunst te laten genieten en het park weer met nieuwe ogen te bekijken was de opzet van de organisatie. En dat is gelukt. Te wandelen door dit park is op zich al een genoegen, maar deze kunst maakte er een sprookje van.

Caroline Bolscher

De expositie 'GrasGasten' vond plaats van 2 t/m 26 juni 2008.

Bijzondere gasten in Park Boswijk,
keramiek van Mark Veen,
John Nederend, Lila Ramshoek en
Gerda Slakkers
Foto's: Caroline Bolscher

Marian Kamp (1960), Vincent van Gogh (naar Vincent van Gogh) I

Marian Kamp is werkzaam bij Jans Pakhuys in Amersfoort.

Dit kunstwerk maakt onderdeel uit van de expositie 'Van Gogh & Co' in het Singer Museum in Laren.

Foto: via Singer Laren

(p)art is een kwartaalmagazine van Special Arts.

Postadres: Postbus 125, 3940 AC Doorn; Bezoekadres: Stamerweg 22, Doorn.

Telefoon: 0343 - 42 04 44; fax: 0343 - 41 61 33; e-mail: info@specialarts.nl; www.specialarts.nl